NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII. V sredo 12. rožnika (junija) 1850. *List 24.*

Vsim častitim podružnicam in g. udam krajnske kmetijske družbe na znanje.

Svitli nadvojvoda Janez, skerbni oče tudi naše kmetijske družbe, so v nedeljo odboru prijazno pismo iz Tersta poslali, v kterim nam pišejo, de bi Jim na znanje dali, koliko dni poprej bi treba bilo nam Svoj prihod v Ljubljano napovedati, de bomo zamogli vse pripraviti, kar Jim hočemo povedati in pokazati. Odbor je včeraj svitlimu nadvojvodu odgovoril, de prosimo za 6 dni. To damo častitim odboram kmetijskih podružnic in vsim udam kmetijske družbe v Ljubljani in po deželi na znanje, de se sme veseli prihod svitliga nadvojvoda v Ljubljano kmalo pričakovati in de jim bomo, berž ko bomo odgovor iz Tersta dobili, dan veliciga zbora neutegama na znanje dali. Že danes jih povabimo, de naj, ako je le moč, vsaka podružnica svojiga poslanca pošlje, ako predsednik ne more sam priti, in de naj scer veliko udov v zbor v Ljubljano pride.

Središni odbor krajnske kmetijske družbe 9. rožnika 1850.

Razstava mnogoverstniga blaga in obertnijskih in rokodelskih izdelkov v Londonu na Angležkim.

(Konec.)

De za tako imenitno razstavo, kakor bo razstava v Londonu, ni ravno vsako blago pripravno, to vsak lahko zapopade, če pomisli, de cilj in konec poslanja avstrijanskiga blagá v Angležko razstavo ne more drug biti, kakor de se Angležem (Englendarjem), kterih obertnijstvo in rokodelstvo na tako visoki stopnji stojí, pokaže, de tudi avstrijanski fabrikantje in rokodelci kaj znajo, in de se našimu blagu potem prodaja v ptuje dežele odprè. Le tako blago tedej, naj bo ruda ali rudni izdelki, steklenína (glažnína), tkanje vsake sorte, usnjati, žimnati, košeni, leseni, slamnati in mnogoverstni drugi izdelki so za Londonsko razstavo pripravno blagó, če imajo kakšno posebnost v ličnosti, dobroti ali nizki ceni, naj bo že potem blago kakoršne koli baže.

Treba bo tedaj, de se bo vsaktero blago, ktero hoče fabrikant ali rokodelec v Londonsko razstavo poslati, poprej presodilo: ali je vredno poslanja. Za to je posebna komisíja iz zastopnih in zaupljivih mož od cesarja izvoljena, ki ima svoj poglavni sedež na Dunaji, scer podružnice v Pragi, Feldkirhu in v Milani in pa svoje dopisnike (komisarje) v vsaki deželi avstrijanskiga cesarstva.

Tem komisijam je tudi naročeno, de imajo fabrikante in rokodelce povabiti, de naj pošlejo svoje blago v razstavo, in de naj jim razložé namén te razstave in jim vse razodenejo, česar jim je vediti treba.

Ta komisíja bo tedej v vsaki deželi ob svojim času razglasila povabilo k razstavi, in bo vse na znanje dala, kar ima fabrikant in rokodelec storiti, ki hoče svoje blagó v London poslati. V dveh mescih po tem naznanilu mora vsak, ki je kaj v razstavo namenil, se po pismu oglasiti pri ti komisíi in ji natanjko na znanje dati, kaj misli poslati. O vsih svetih se začne potem pošiljanje v razstavo namenjeniga blagá na komisijo, ktera ga bo do 15. grudna tega léta prejemala, ga ogledala in presodila, ali je za Angležko razstavo pripravno ali ne. Le v posebnih okoljšinah, če se blagó ne da lahko vkladati in prekladati, se zna pregledovanje blagá domá v fabriki ali shrambi zgoditi, namest de bi se v komisíjni kraj poslalo; tode fabrikant ali rokodelec mora komisíjo za potníno odškodovati. Že poprej smo tudi povedali, de je fabrikant ali rokodelec dolžan, svoje blagó na svoje stroške komisíi izročiti, v London po tem pa, in iz Londona nazaj se bo pa peljalo na deržavne stroške.

Za vsako deželo so, kakor smo gori rekli, postavljeni razstavni komisarji, ki bojo prevzeli vse potrebne opravila. Za Štajarsko, Koroško, Krajnsko, Terst, Gorico, Istrijo in Dalmacijo so bili naslednji gospodje 7. maja izvoljeni: g. prof. Dr. Hlubek v Gradcu, g. Dr. Karl Peintinger, vodja Vordernberške rudaríje na Štajarskim, g. Peter Tunner, predstojnik Vordernberške rudoslovske šole, vitez Tomaž Moro, vlastnik fabrike v Celjovcu, g. J. Schieleshnigg, inšpektor rudarije v Celjovcu, g. Henrik Costa, vodja c. k. višji harmíce v Ljubljani, g. Viliam Molini, vodja predivne fabrike v Ljubljani, vitez Koliman Minerbi, veliki kupčevavec in fabrike vlastnik v Terstu, in g. Karl Regensdorf, vodja velike kupčije v Terstu.

Vole prav vpregati.

Voli so človeku tak dar, de nikdar dosti Boga zanj zahvaliti ne moremo; in zdi se mi, de pač zaslužijo, de njim življenje, in njihove službe, kar je mogoče, zlajšamo. Terja to naša lastna korist. Vol je za vprego, de vleče, in vozi. Vpreže se, kar sim dosadaj vidil v igo, v jarm, ali v homot (komat.)

Igo se mu z gožami za roge na glavo priveže, tako de z glavo, ali prav za prav z vratnimi kitami in miškami vleče. Jarem leži na vratu in se vpenja na sledno kost herbtanca v zatovci (šinjeku), ali, če je prav zvezan, tudi na pleče. Homot se od jarma le v tem loči, de je podvlečen, in se bolj na pleče, ko na zatilnik prilega. Po Nemcih veči del homot rabíjo, Korošci imajo igo, Štajarcí in drugi Sloveni jarem. Dosti se je že govorilo, ktera vprega bi pripravniší biti utegnila; pa, kakor pri vsih pripírih, kjer vsak le svojo sluha, vsak v svoj rog trobi, je tudi tu vse pri starim

ostalo. Kakor so oče vpregali, vprega sin, in vsak se boji drugo šego vpeljati, zbog sosedov, de bi se mu ne posmehovali. — Če brez vsih predsodkov pamet poslušamo, bo nam rekla, de naj vola tako vprežemo, kakor nar ložeje vleče. Pustim vse prispodoblanje drugim, in le rečem, de po moji misli, je homot za govedino vprego pripravnejši od vsake druge naprave. Najmo prevdarjenje, in vprašajmo le skušnjo. V homotu gre vol pri še toliki teži, ki jo pelja, ravno ko bi se sprehajal; nič ga ne teži, nič ga ne boli. Zato so tudi taki voli dobro rejeni, debeli, močni. Pod ižesam se ne more z glavo ganiti; glava je tudi pri volu nar žlahnejši del, in vsakimu se mora boga srota v serce usmiliti, ko vidi, kako silno se napenja, ako težko vleče. Jarem je toliko prikladnejši, kolikor se več homotu bliža; pa po nobeni ceni se ne morem sprijazniti z jarmi, kakoršne v Terstu samotežniki rabijo. Če se kje uboga žival terpinči, tako gotovo v taki vpregi. Vrat, ves oglodan in ranjen, bi mogel neusmiljeniga volarja opomniti, de vsak pertis zaboli; pa kaj se volár mara za vola? On misli, če kaj misli, kakor tisti menih, ki so ga konji težko na hrib vlekli: zakaj pa je vol, in ne gospod? in pretepi ubogo stvar, in jo kolne, de se bliska; in potrati s takim naganjenjem toliko lepiga časa, de bi dvakrat lahko perpeljal. — Alj tako djanje ni greh? Alj ni greh pohujšanje, ki se s tem otrokam daje, kteri tako divjanje, tako neumno razsajanje nad nedolžno živino gledati ino sliša:i morajo? — Alj ni to greh, se šege deržati, ktera take nasledke ima? Tudi narodi imajo svoje otročje in možke léta; Slovenci bodite možje, in opustite, kar v svojem narodu imate otroškiga. „Poskusite, in kar se bo vam dobro zdelo, tega se primite!“

V ličnim majhnim homotičku bi vol dvojno težo brez sile vlekel, ter urno tudi v hrib lahko stopal; veliko časa bi se prihranilo, in uboga žival se manj zdelala, takó tudi lepši se obderžala. Prav rad hočem pervimu samotežniku, ki v Terst kamenje vozi, vso napravo za tako vprego kupiti, in mu še nekaj v denarjih poverh dati, de bi se enkrat takimu terpinčenju v okom priti začelo. Vém, de v kratkim bodo dobroto take vprege vsi, kterim je živina draga, spoznali, in se je prej alj slej prijeli, ako ravno bi jim na početku kake veči stroške, kakor dosadaj, napravila.

(Vred. Jadr. Slav.)

Pomenki in sklepi kmetijske podružnice v Planini.

(Dalje.)

Potreba živinskiga zdravnika v vsakim kantonu na deželi.

Razložil Aleks. Wilher.

Stari pregovor je: „čez zdravje ni nič.“ Alj za ozdravljanje ljudí na deželi je pri nas clo malo previdéno, za živino pa skor nič ne. Zadene tedaj kmeta, de mu kakšno živinče zbolí, nima nobene druge pomočí, kakor kar sam vé, ali kar mu kak sosed svetje, ali kak takó imenovan živinsk „arcat“ ali pa konjederec. Večidel pa, namesto pomagati, še hujši storé, kér le malo in slabo bolezin poznati zamorejo, če se še takó modre delajo.

Zató menim, de bi silno potrebno in koristno bilo, ako bi se v vsakim kantonskim poglavarstvu soseske pomenile, si izučeniga zdravnika živine najeti; za njegovo službino plačílo pa, kolikor je potreba, neke krajcarje na zemljišni davk naložiti. Če se na vsakih sto goldinarjev tega davka le 10 krajcarjev povzame, bo gotovo dovelj. Kaj storí to majhno plačílo proti velikimu dobičku in veliki dobroti, ki jo potem soseske vživajo!

Kmetijska družba naše dežele je učiliše za ozdravljanje živíne in podkovanje konj v Ljubljani napravila, in vsi domorodci moramo to deželi koristno napravo na vso moč podpirati.

De se bo pa več pridnih kmečkih mladenčev v to šolo k poduku podálo, se bo le potem zgodílo, kadar bojo tam izučeni zdravniki gotovi, de bojo potem v domači deželi si svoj kruh in živež zaslužili. Ob kratkim bo imela dežela potem dovelj dobrih zdravnikov, ki bojo na podlago v živinski šoli pridobljenih podukov potem svoje lastne skušnje opirali in razjasnovali, de jim bomo zamôgli z mirnim zaupanjem svojo bolno živino izročiti. *)

C. k. licealna bukvarnica v Ljubljani.

(Dalje.)

De bi pa imenovani zavod pešati ne jel, ampak čversto napredoval, je bilo sklenjeno že prec pri osnovi bukvarnice le take bukve za očitno in občino rabo kupovati, kakoršne bodo učeniki za šolsko mladost in prijatle raznih vednost izvolili. K temu cilju in koncu si je bilo tudi tačasno visoko Ljubljansko poglavarstvo veliko zaslug pridobilo, kér je pripomoglo, de je tudi Gornjogradška bukvarnica z Ljubljansko zjedinjena bila, ktero je zgorej imenovani bukvarničar Franc Wilde po visocim ukazu 27. rožnika 1798 popisal in z licealno vredil. Kmalo potem je pričel imenik pisati, v kteriga je vse bukve upisal, ktere so do léta 1801 v Ljubljansko licealno bukvarnico prišle; bilo jih je vsih skupej 13,239 zvezkov.

Po ukazu dvorne pisarnice 23. sušca 1823 so tačasni cesar Franc I. blagovolili baron Cojzovo bukvarnico za 7000 goldinarjev kupiti in zapovedati jo z Ljubljansko zjediniti; v imenovani bukvarnici je bilo 4394 zvezkov, večidel natoroslovskih, kemijskih, rudoslovskih in pa botaniških bukev.

Memo gredé se ne moremo zderžati, de bi nekdanjiga vodja latinskih šol, gospoda F. Hladnika, mnogospoštevaniga možá in veliciga dobrotnika licealne bukvarnice, v misel ne vzeli, kteri je bil v létu 1836 Ljubljanski bukvarnici 306 terdo in 339 mehko vezanih knjig večidel natoroslovskiga in botaniškiga obsežka podaril.

---

*) Ta misel gosp. Wilherja je velike hvale vredna, in zasluži, de bi jo vse soseske po vrednosti prevdarile. Izpeljati se lahko da, tudi na to vižo, če se več sosesk vkup vzame in na svoje stroške kakiga odrašeniga človeka, ki je bistre glave in slovensko brati in pisati zna, v Ljubljansko šolo pošlje in ga potem, ko se je dobro izučil, za zdravniškiga pripomočnika vdinja. Živina je kmetovavca nar večí bogastvo, in dostikrat je en konj ali ena krava vse premoženje kakiga kmetiča. Če mu zbolí, si zamore le malokje prave pomoči iskati. So scer sèm ter tjè taki ljudje po deželi, ki se z ozdravljenjem živine pečajo, brez de bi pravo vednost lastnosti in natore živinskih bolezin in lastnosti in močí zdravíl imeli. Prave podlage ali fundamenta jim manjka; vsa njih vednost se opira na nektere skušnje, kterih pa še prav presoditi niso v stanu, zató kér jim potrebne podlage manjka, ki se le iz praviga znanstva živinskiga trupla in njegovih delov, iz opravíl vsaciga uda v zdravim stanu, iz različnosti znaminj, ktere so bolezni v ti ali uni stopnjí lastne i. t. d. pridobí. Če se mora čevljár, kolár, úrar, in vsak rokodelec iz pervíga učiti začeti, ako hoče dober mojster postati in ne mojsterskaza, bo vsak previden človek lahko spoznal, de tudi živinozdravilstvo podúka potrebuje, ker je živinsko truplo prečudna mašína, ktera se mora na tanjko v svojih opravilih poznati. Le podúk iz perviga, potem pa skušnja delata praviga mojstra v zdravništvu; sama učenost brez skušnje, je puhla vednost, — sama skušnja brez poduku razjasnjene glave je pa slepo poskušanje tje v en dan na dobro srečo, slepi kokoši enako, ki tudi včasih kakšno zerno najde. Vred.

V létu 1845 je vodstvo Ljublianske bukvarnice veliko nabero bukev rajnciga J. Kopitarja za 14,000 gold. na se spravilo; — za ta zaklad gré tukajšnjimu c. k. licealnimu uradniku, gospodu M. Kastelicu nar veči zasluga. Odkritoserčno jo zamoremo reči, ako bi se ne bil on za nakup omenjene bukvarnice tako krepko poganjal, težko de bi bila imenitna Kopitarjeva bukvarnica kedaj v Ljubljano prišla; njemu gré tedej velika hvala in slava zató! — Po omenjeni Kopitarjevi bukvarnici se je licealna bukvarnica za 2105 terdo in za 1088 mehko vezanih knjig pomnožila, med kterimi so v pervi versti slovanske knjige, kakoršnih, razun Dunajske dvorne bukvarnice, morde nobena druga knjigarnica nima. Presvitli cesar Ferdinand I. so dovolili, de ima celi znesik (14,000 gold.) za Kopitarjeve bukve naenkrat plačan biti, brez de bi navadni létni zalogi c. k. licealne knjigarnice zavoljo tega potroška kej prikrajšaniga bilo. Rajnki Kopitar je bil Krajnc, torej je tudi prav, de je njegova zapuščina na Krajnskim ostala.

Po omenjenih in enacih potih je c. k. licealna Ljubljanska bukvarnica v 56 létih svoj sedanji obseg doveršila, in po tém takim se zamore po primeri svoje mladosti tudi z marsiktero svojih že prilétnih sestrá meriti, in sicer ne samo po številu bukev, ampak veliko več po svoji koristi in pridni porabi, od ktere smo gor bolj natanjko govorili.

(Dalje sledí.)

Od omike slovenskiga jezika. *)

Že pred nekaj časam je bil v Ljubljanskim nemškim časopisu en sostavik na svitlo dan, v kterim nek pisavec iz Čateža pod namíko in pretvezo, povzdigo slovenskiga jezika pospešiti, z naglo spreménjenim obrazam čez omiko tajistiga svojo sodnjiško palico zlomi. „Rebus in arduis aequam mentem servare memento!“ to je: „Pomni v protivnih rečéh, de pokoj duše ohraniš!**) smo po besedah pevca sami sebe opominovali, ko smo z globoko nejevoljo to visoko učeno, z greškim imenstvam potreseno čerkarijo brali. Ne trohe nismo mogli dvomiti, de se bodo sinovi Slovenije eden pred drugim skušali, temu zakrítimu protivniku njegovo čelo izbrisati in sramoto našimu jeziku, od njega storjeno, pred ravno tistimi bravci, pred kterimi je dan zagledala, zopet v tamo pognati. Tode zunaj kratkiga odgovora v „Ljubljanskim časniku“ nam dosedaj še nobeno natankniši odslovilo ni na vgled prišlo. —

Kaj tedaj? Ali v resnici takó slabo stojí z našim slovenskim jezikam? Ali je res takó vse olíke prazin, de bi se njega in njegoviga učenstva skoraj sramovati mógli? — Dajte, poglejmo, kakó to pisavic omenjeniga sostavka skaže. De bi to reč ja prav stavno in učeno speljal, razdelí slovijsko omiko v tri stopnje, zmed kterih perva po njegovi domišlíi (Phantasie) synthetiko ali sostavo, to je stvaritev slovenskiga jezika; druga: analytiko ali razstavo, to je, slovnico in slovoznanstvo, in tretja: izdelke, ki po teh poslednih na svitlo pridejo, v sebi zapopade. Med vstanovljenjem teh treh stopinj slovijne omike izusti pri zlaganji perve stopnje to čudno misel, de naš jezik še perve stopnje omike dosegel ni, in ga ravno za to še le stvaritevni jezik („die erst zu schaffende slovenische Sprache“) imenuje. „Naj se toraj le skerbí, — pravi potem — de se nove glavne dela slovenske pismarije ali pisemstva vstvarijo, kakor so nekteri že s pohvalo začeli. — Zakaj, kadar smo enkrat v posesti zadostne izborne pismarije, potem, in še le po tem hočemo visoko vkaje zaupiti: Omikani slovenski jezik nam je rojen, on živí! Potem pa stopimo takó naprej v drugo stopnjo, namreč v stopnjo razstave. Slovoznanci in slovíni (Philologen und Grammatiker) se pomaknejo noter v visoke veže in notrajne prostore veličanskiga poslopja, in si naberejo priprave, vsaki za svoje okoliše ali okrajno. — Po izdelkih teh poslednjih pak — takó on sklene — nastopi tretja stopnja omike jezika.“

Ta oddelk sostavka smo hotli od besede do besede prestaviti, de bi bravcam vse velikanske skoke te popolnama po rakovi poti izdarne skleparije (syllogistik) pred oči postavili. Po nje zapopadku tedaj bi bil naš jezik še le v pervi stopnji stvarjenja zapopaden; slovenska slovnica in slovoznanstvo bi bilo še delječ od nas v prihodnosti v drugi stopnji razstave; — in še delj tretja stopnja doveršene omike našiga jezika. Vender bi mogli skerbeti, že v pervi stopnji, to je, še preden se k slovnici in slovoznanstvu približamo, glavne dela pismarije stvariti, v kteri prigoji (če tudi še le v pervi stopnji!) bi že vkaje zaupiti smeli: omikani slovenski jezik nam je rojen, on živí!!

V resnici ne vémo, komu bi se bolj čuditi mogli, ali globokimu umoslovju pisavca, ali njegovimu z umetniško roko pobarvanimu domoljubju; pa — ostermeti moramo, kadar beremo, kar vsaki slovenski učenc v drugi ali tretji delíni malih šol vediti zamore, namreč: de že davno slovensko slovnico in slovoznanstvo imamo. — Kakó? ali so pisavcu vse mnoge slovnice našiga jezika od Bohoriča, Pohlina, Kopitarja, Vodnika, Zelenkota, Dajnkota, Metelkota, Murkota, Potočnika, Malavašiča, Muršeca, Janežiča (de izborniga koreninskiga slovnika „Etymologicon“ od Jarnika clo nič ne opomnimo) popolnama neznane rečí? — Ali nam zamore še kako poglavje, kaki razstavjk imenovati, kteriga bi slovenska slovnica še donesti imela? — Po pravici pravi eden nar novejših pisavcov slovenske slovnice v 3. listu zgorej opomnjeniga „Časnika“ sam, de so v oziru (slovijne) omike slovenskiga jezika dosedanji slovini, posebno Bohorič, Kopitar, Vodnik in drugi že toliko storili, de se veliko več želeti, ja brez de bi se jezik ne kazíl ali ne zatajil, clo več storiti ne more. Kdor je kako novejši slovensko slovnico — pristavi še — le nekoliko prebiral, more to sam poterditi. S kako prederznostjo je tedaj pisavec zamogel reči, de slovenskimu jeziku še slovnice in slovoznanstva manjka?!

---

*) Pričijoči sostavek je pojasnjenje spisa, ki je bil nemškimu Ljublj. časopisu iz Čateža poslan in v 75. listu pod naslovam: »Po kteri poti bi se dala viši omika jugoslavjanskiga (slovenskiga) jezika v nar krajim času zgotoviti?« natisnjen. Bilo je to pojasnjenje povirno v nemškim jeziku izdelano in nemškimu časopisu namenjeno; kér ga pa častita vredija ni hotla v natis dati, smo ga izročili »Novícam« v slovenskim jeziku.

**) Resnoba ali istota (Ernst) terja počasno pevsko mero; toraj smo se pri prestavi te verstice, kar je bilo mogoče, na tanko po latinskim izgledu ravnali, in besede: aequam mentem (v kterih zlasti resnoba leží, in ktere so zavoljo tega po svoji natori posebno počasno in tehkotno izrekvati), kér v našim jeziku nič špondejev (dolginov), ampak le troheje in jambe (dvojnike in dvojáke) imamo, v trohejih namest v daktilih (trojnicah) postavili. Vošiti bi bilo, de bi se slovenski pevci bolj na tanko poznaniti hotli, ktere čutila in vidi počasno, ktere hitro; in zopet, ktere čutila in vidi terde ali ojstre, in ktere mehke ali mile besede zahtevajo; kar bi pevskim izdelkam veliko veči gínljivost in doveršeno lepoto dajalo. V tem ravno obstojí ena imenitna prednost slovenskiga jezika, de ima kakor hitre in počasne, takó tudi mehke in terde besede; in de se po tem takim v njem prav po natori vsakoršnih čutíl in vidov govoriti da. Pisavec.

Daljej ali pisavcu od slovenske duhovne pismarije, ktera je že vender precej množna, — od slovenskih pevcov, zmed kterih jih saj en par po vsi pravici imé izverstnih ali izbornih zasluži, in kterim se mnogi druziga in tretjiga reda slavno pridružijo, — zadnjič od slovenskih časopisov, od kterih je še pred malim v Celji eden izhajal, in sedaj v Ljubljani štirje izhajajo, in kteri zunaj nekterih nebistevnih različnost vsi eno in ravno tisto slovoznanstvo nasledvajo in dostikrat učene in umetnijske rečí v zapopadik imajo, tudi nič ni na znanje prišlo? — In ali niso vse te dela in pisave (po njegovi lastni razdeli soditi) že izdelki tretje in zadnje stopnje slovijske omike? — V resnici je slovoznanska omika našiga jezika že takó doveršena, de ne vidimo, kakih razlag ali preiskovanj de bi še dalje treba bilo. Slavitni koreninski besedivnik g. duhovnika Jarnika (ki je že pred desetemi léti umerl) in kteri slovenske besede do zadnjih nerazdeljivih korenin preiskuje, slovenskimu slovoznanstvu takó rekoč krono na glavo postavi.

Slovenski jezik tedaj — kakor tudi predaj imenovani pisavec v „Časniku" poterdi — ne potrebuje posihmal višji slovijske omíke, ampak le večji razšire in pridnišiga učenja in djanske vaje pri nemško zučenih Slovencih. Če se toraj kaki slovenski šolnik ali vradnik, kterimu slovenšina dobro od rok ne gre, zavolj tega čez neomiko slovenskiga jezika pritoži, se nam ravno toliko zdi, kakor ko bi kak Nemec ali Francoz, kteri pervič v kako delavnico (Werkstätte) pride, pomankljivost nemškiga ali francoskiga jezika dolžil, ker mnogih orodij, ki jih tam najde, imenovati ne vé. — Daljej, če bi bila neomika slovenskiga jezika vzrok, de jih je veliko, ki dobro slovensko govoriti in brati ne znajo: kakó bi bilo mogoče, de se najdejo pa nič manj tudi od druge strani mnogi vradniki in pisavci, kteri gladko in popolnama pa vladínah slovenskiga jezika govoré in pišejo! — Zadnjič če je slovenski jezik takó neomikan, kakor pisavec iz Čateža terdi, kakó bi bila zamogla viši vladija zapovedati, de se imajo deržavne postave in postavne bukve tudi v slovenskim jeziku pisati in razglasovati? Ali bi ne mogli mi, ko bi hotli ojstro po terdilih sostavka sklepati, pisavca dolžiti, de vladíi v nar imenitniši reči nevednost podtika? Tode tega nočemo, kér se iz njegoviga sostavka zadosti prepričamo, de v veliko rečéh tudi popolnama ravnih sklepov, ki se iz njegovih terditev izhajajo, vidil in čutil ni. — De je pa pisemstvo (Literatur) slovenskiga jezika, kakor ne moremo tajiti, v primeri do drugih omikanih narodov še pičlo in omejeno, to zopet ni pomanjkanju omike jezika, ampak drugotnim zadevam, posebno nedostojnimu ravnanju poprejšnje vladije, in zraven tega števílni omejenosti slovenskiga naroda, in morebiti tudi nekoliko, posebno v nagledu posvetniga pisemstva, mlačnoti slovenskih pisavcov pripisati. —

Mi bi se s zavračevanjem teh terditev pisavca, ki so zgodovinski resnici takó očitno nasproti, ne bili nikdar pečali, ko bi ne bili po vsakdanjih dokazah prisiljeni, si med bravci marsiktere misliti, kterim so, kakor ravno ta sostavek pisavca priča, dosedanji izdelki in napredki slovenskiga slovstva, če ne popolnama, saj večidel neznani ostali.

(Dalje sledí.)

Novičar iz Ljubljane.

Z veseljem oznanimo novíco, de je gosp. Miha Kastelic, dosedanji skriptor v c. k. licealni bukvarnici, vodja te bukvarnice izvoljen. — Sreberni križ s krono, ki so ga naš sedanji cesar za zasluge osnovali, je na Krajnskim pervi dobil Jožef Gulin, sodni sluga v Senožečah, ki je v viharni noči med 6. in 7. prosencam z nevarnostjo lastniga življenja majorja Molnarja in njegovo rodbíno smerti otel. — Te dni je marširalo 300 vojakov našiga domačiga regimenta v Jankín na Laško, dopolnit ondi ležeči regiment. — Naš deželni poglavar grof Korinski je zbolel na pljučni bolezni na Dunaji. Kér ne vémo, kdaj v Ljubljano nazaj pride, je slovenska igra, ki je bila za prihodnjo saboto odločena, za nekoliko dni odložena.

Novičar iz mnogih krajev.

Cesar Franc Jožef prebivajo zdej na deželi v svojim gradu v Schönbrunu blizo Dunaja. Tudi ban Jelačič prebiva tam; od kteriga se sliši, de je svoj odhod iz Dunaja še toliko časa odložil, dokler ne bojo vse postave za Horvaško deželo pri ministerstvu dognane. — Cesar Ferdinand so se s svojo gospó čez poletje v Insbruk na Tiroljsko podali. — Nov voz, v kterim se bojo naš Cesar pri kronanju peljali, se na Dunaji že dela. — Nekteri časniki so raztrosili poslednje dni dve laží; ena laž je bila, de so cesar skrivej se v Varšavo k Rusovskima caru podali; druga pa, de se je Radecki svoji službi odpovedal, Laško zapustil in se v Švajco v pokoj podal. — Kantonski poglavarji vsih dežel so dobili povelje, de naj si prizadevajo, de se bojo do konca tega mesca župani novih srenj izvolili. — Dunajska obertnijska družba je ministerstvu prošnjo predložila, de naj prepové, cunje iz našiga cesarstva v ptuje dežele prodajati, scer domače popírnice ne morejo shajati, kér se sedaj osemkrat več cunj za popir potrebuje, kakor pred dvema létama. — Harmíčne (colniške) meje med ogersko deželo in drugimi avstrijanskimi deželami bojo, kakor se sliši, kmalo vzdignjene, kér je ministerstvo to novo postavo že cesarju v poterjenje podložilo. — Strašno škodo delajo kobilice v Banatu, takó de, kamor se ta merčes približa, ni kmetovavcam nič druziga početi, kakor žito še zeleno pokositi, de si ga saj za senó rešijo. — Kakor izjasniga je trešila unidan neizrečeno vesela novica v 10 srečnih ljudí, ki bojo po nekim žlahtniku, ki je na Angležkim umerl, po 3 milijone dedvali (erbali). Ta bogatín se piše Pinkas, je bil iz Cnajma na Marskim domá, in se je pred več léti kot tkavski podmojster (ksel) na Angležko podal in tam takó silno obogatil, de je 30 milijonov zapustil. Ena med temi erbi je kuharca na Dunaji. Srečna kuharca! — V Insbruku na Tiroljskim je srenja vpeljala davek za pse. Za vsaciga psa, ki je več ko 4 mesce star, se plača vsako léto 2 gold. davka, ki pride v srenjsko kaso.

Na znanje.

11. t. m. bo XI. dél II. tečaja 1850 deželniga zakonika in vladniga lista za krajnsko kronovino izdan in razposlan.

Ta dél zapopade edino številko 242, namreč razglas c. k. krajnskiga poglavarstva od 30. maliga travna 1850 zastran srenjam izročeniga napravljanja domovinskih listov kot pisem za pristojnost in kot potnih listov.

V Ljubljani 9. rožnika 1850.

Od c. k. vredništva deželniga zakonika za krajnsko kronovino.

Današnjimu listu je pridjan 20. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*